

Det Anarkistiska Biblioteket



Fabriksöckupationen i Italien 1920

Didrik Stigman (Albert Jensen)

Didrik Stigman (Albert Jensen)
Fabriksöckupationen i Italien 1920

Syndikalism Juni 1968 - Utgiven av Propagandakommittén inom Sveriges
Arbetares Centralorganisation

www.anarkistiskabiblioteket.se

Den syndikalistiska landsorganisationen i Italien, *Unione Sindacale Italiana* (USI), hade allt sedan 1919, då arbetarrörelsen kunde återuppta sin verksamhet efter kriget, propagerat för tanken att besvara arbetsgivarnas attacker med ockuperandet av fabrikerna, besittningstagandet av produktionsmedlen, som ett medel till genomförandet av den sociala revolutionen. På grund av det djupa missnöje och den revolutionära stämning, som under efterkrigstiden besjälade det italienska proletariatet, mottogs dessa idéer med begärlighet av arbetarna.

Vid de klasstrider, som omedelbart efter kriget bröt ut överallt i Italien, var jordbruksarbetarna de första, som praktiskt tillämpade tanken och förvandlade den passiva strejken till ett aktivt besittningstagande av jorden. De som agiterat för Italiens deltagande i kriget, hade lovat jorden till de egendomslösa bönderna, och när dessa löften inte infriades, började arbetarna själva infria dem genom att ockupera de stora godsens. På det industriella området möter vi de första förberedande aktionerna av samma slag i Sestri Ponente, Sampierda-Rena och Trient. Om dessa mera isolerade aktioner skrev ”*Guerra di classe*” den 6 mars 1920:

”Besittningstagandet av fabrikerna inom metallindustrin i Sestri Ponente och Sampierda-Rena har åstadkommit mycket oväsen. Alla myndigheter har blivit upprörda över det. Arbetarnas huvudsakliga syfte var att tvinga arbetsköparna att reflektera över följderna av en lång lockout, en lockout som arbetarnas stora massa kämpade emot. Detta syfte uppnåddes. Det andra syftet för arbetarnas aktion var demonstrativt. *Arbetarna ville ådagalägga sin egen tekniska mogenhet genom att visa, att de kunde organisera och dirigera alla de olika produktionsprocesserna även i de största och modernaste företagen.*”

Dessa mera isolerade förelöpare till den stora generalaktionen inom metallindustrin varade inte många dagar. Efter två till fyra dagars ockupation jagades arbetarna ut ur fabrikerna med hjälp av militär.

Syndikalisten Armando Borghi skrev strax efter denna aktion en artikel, i vilken det bland annat hette:

”Ockuperandet av fabrikerna är numera den dominerande idén hos massorna, och man kan vara övertygad om, att en revolution i Italien endast kan komma att utveckla sig på grundval av denna befriande princip... Vid lockouten i Ligurien lämnade arbetarna inte fabrikerna utan började producera för egen räkning... Men när det

kungliga gardet och karabinjärerna med vapen i händerna befriar fabrikerna för att överlämna dem åt kapitalisterna, när arbetarna i sin revolt icke längre drar sig tillbaka utan förskansar sig på taken för att försvara fabrikerna med de vapen de fått av soldaterna, så får man inte skylla massan för brist på målmedvetenhet, om den expropriativa revolutionen skulle misslyckas, men väl på odugligheten hos de så kallade revolutionära partierna, som sviker sina löften och de förhoppningar massan satt till dem... Vi måste ständigt ropa till arbetarna vid Sestri, i Campi, i Ligurien etc.: 'Framåt, och ständigt framåt, kamrater!' Våra dagars arbetare måste ropa: 'Till fabrikerna!'"

Det pågick efter kriget en oavbruten strid mellan arbetarna och arbetsköparna i Italien särskilt inom metallindustrin. Långvariga och omständliga förhandlingar fördes mellan arbetsköparna och de reformistiska och katolska fackorganisationerna. USI avgav till dessa förhandlingar en deklaration i vilken det bl. a. hette:

"I betraktande av, att det nuvarande systemet inte är baserat på det gemensamma intresset, utan på det individuella, och att detta är upphovet till oroligheterna på samhällslivets ekonomiska och politiska områden, kan arbetarna följaktligen icke åtaga sig något som helst ansvar för konjunkturskiftningarna inom industrin, och de kan inte på sina axlar lasta bördan av den situation, som hotar den industriella bourgeoisin, vilken betraktar arbetaren som en handelsvara och inte som en människa, som har rätt att njuta frukterna av sitt arbete."

USI befattade sig därför inte med de akademiska debatterna med arbetsköparna utan inriktade sin verksamhet på revolutionär propaganda för att framkalla en genomgripande omdaning, som stod i samklang med den revolutionära situationen i Italien. Arbetsgivarna hade redan förut demonstrerat sina avsikter att framprovocera en strid med arbetarklassen och krossa den under tyngden av en hänsynslös reaktion. "Man vill", sade USI:s manifest, "upprätthålla varupriserna och samtidigt pressa ned arbetarnas löner förrän de kunna kasta proletariatet tillbaka och underkasta det arbetsköparväldets obegränsade despotism". I ett annat manifest ropade USI:s metallarbetarefederation: "Håll er beredda till den strid, som är oundviklig; samla er kring den revolutionära fanan!"

Klasskampens tillspetsning gjorde det klart för alla, att en allvarlig strid förestod. De reformistiska fackförbunden var också på det klara med den saken, men ville begränsa kampmedlen till obstruktion på arbetsplatsen. USI förordade energiskt ockupering av fabrikerna. Den förklarade:

”Ockupationen av fabrikerna måste försiggå samtidigt, innan arbetarna blir jagade från fabrikerna och dessa måste försvaras med alla de medel, som står arbetarna till buds. Vi är beslutna att inträda i kampen tillsammans med arbetarna inom de andra industrierna och inom jordbruket. Det måste därför vara de andra organisationernas plikt att taga ställning och hålla sig beredda till den avgörande kampen.”

Förhandlingarna mellan arbetsgivarna och de reformistiska organisationerna hade strandat. Den 20 augusti 1920 började metallarbetarna över hela Italien en obstruktionskampanj inom fabrikerna i enlighet med organisationernas beslut. Arbetarna skulle begränsa produktionen till den varumängd, som kunde svara mot de löner, arbetarna erhöll.

I denna situation kallade regeringen en delegation från USI till Rom för förhandlingar om stridens inställande. Delegationen förklarade emellertid, att den lika litet kunde återkalla de fattade besluten som avstå från syftet att ockupera fabrikerna. Under dessa dagar påbörjade arbetarna i själva verket ockupationen av flera hundra fabriker inom metallindustrin. Denna ockupationsrörelse spridde sig och blev allmän till den 1 september 1920.

Detta var inledningen till den stora striden.

Röda och svarta fanor svajade den 1 september från skorstenarna på hundratals fabriker, skeppsvarv, järnbruk och alla slag av företag inom metallindustrin. I arbetarnas medvetande flammande den lysande idén om ett nytt samhälle, en ny tidsepok. Massan var beredd. En beslutsam revolutionär minoritet var redo att göra sin plikt som avantgarde. Den kom nu an på, hur de reformistiska ledarna skulle ställa sig och om de socialistiska politikerna, som ständigt talade så mycket om revolutionen teoretiskt, nu också skulle vara beredda att göra sin insats praktiskt.

Vid denna tidpunkt, omfattade den syndikalistiska landsorganisationen USI omkring en halv miljon medlemmar, medan den reformistiska landsorganisationen (CGT) räknade omkring 2 miljoner medlemmar. Stridens förlopp måste därför bli beroende på CGT:s hållning eller i vilken utsträckning USI kunde rycka med sig de reformistiskt organiserade massorna i aktionen.

ka ledningen kunde vågat risken att ställa sig till förfogande utan att behöva räkna med avsked.

Transporten blev ett vanskligt problem, därför att järnvägarna fortfarande var i statens händer. En ockupation av denna industri hade löst transportproblemet på ett tillfredsställande sätt.

Bristande tillgång på kol, som eljes importerades från England, beredde svårigheter. Man hade hoppats att kunna erhålla kol från Ryssland, men denna förhoppning uppfylldes inte. De ryska bolsjevikerna hade inget intresse för en revolution, som inte genomfördes efter deras recept.

Bristen på rörelsekapital gjorde sig också kännbar. En helt genomförd revolution hade också kunnat avhjälpa den bristen. Man kastade i många fall om produktionen så, att man tillverkade produkter, som snabbt kunde komma ut på marknaden och omsättas i kontanter. Den kooperativa rörelsens finansiella tillgångar kunde bidragit till underlättandet av finansieringen. Delvis kom det till samarbete, men inte i tillräcklig utsträckning. Svagheten i hela aktionen låg i dess begränsning till väsentligen en enda industri. Dess generalisering hade skapat en helt annan situation med ofantligt mycket större möjligheter. Under fyra veckor upprätthölls ockupationen och bedrevs produktionen under arbetarnas egen förvaltning med ett resultat, som i betraktande av de givna omständigheterna måste anses som tillfredsställande. *Arbetarna hade ådagalagt ett mogenhetsprov, vars betydelse inte kunde förnekas. När arbetarna träffade överenskommelse om tillbakagång, så var det inte som besegrade utan som människor, vilka måste böja sig på grund av arbetarklassens bristande sammanhållning och de politiska och reformistiska ledarnas förräderi

Antalet organiserade arbetarna i landet beräknades i sin helhet till 3 miljoner. Utanför de båda landsorganisationerna stod bl. a. ett par mäktiga och för stridens utveckling avgörande sammanslutningar, nämligen järnvägsmän- nens och transportarbetarnas. Aktionen stod utan ringaste tvivel under USI:s ideologiska ledning. USI var också mycket starkt representerad i metallindu- strin, men om aktionen skulle kunna leda till seger, så krävdes naturligtvis, att den utbreddes till alla andra arbetsområden inom landet. Metallarbetarna kunde naturligtvis inte ensamma genomföra den sociala revolutionen för hela arbetarklassen.

Den 2 september avhöll USI:s Generalkommitté ett sammanträde i Milano, där en appell utfärdades till den italienska arbetarklassen och denna manades att skrida till den avgörande kampen mot bourgeoisien genom att sätta sig i besittning av fabrikerna, jorden, gruvorna etc.

Denna appell fick en viss efterlevnad. På några platser grep ockupationsrö- relsen över till gruvorna, textilfabrikerna och jordbruket. Tanken på en ome- delbar expropriation grep allt större skaror. Den reformistiska ledningen, som icke kunde undgå att känna trycket från massorna, måste inkalla CGT:s repre- sentantskap till 10-11 september.

USI sammankallade en konferens i Sampierda-Rena (vid Genua), till vilken även reformistiska och utanförstående organisationer inbjöds. Representanter för järnvägsmännen, hamnarbetarna, sjömännen deltog. Konferensen domi- nerades av tanken om nödvändigheten att ockupera de viktigaste hamnarna, såsom Genua, Spezia, Savona etc. och likaledes att taga i besittning järnvä- garna, transportväsendet och andra offentliga och privata tjänster. Inseende faran av att själv kunna bli satt utanför allt inflytande, såg den reformistiska landsorganisationen sig nödsakad att sända två representanter till Sampierda- Rena. Dessa representanter försäkrade, att CGT:s sammanträde den 10 i Mila- no skulle komma att gå in för utbredandet av ockupationsrörelsen inom alla arbetsområden och tillrådde på grund härav att tills vidare inte genom lokala initiativ föregripa den nationella aktion, som måste komma till stånd. Konfe- rensen i Sampierda-Rena lät övertala sig. Det försäkrades också, att såväl USI som järnvägsmännen och transportarbetarna skulle bli inbjudna till Milano.

Den 10 sammanträdde CGT:s representantskap i Milano, men varken USI, järnvägsmännen eller transportarbetarna tilläts delta i förhandlingarna.

USI utfärdade då en appell till alla fackliga centralorganisationer och de po- litiska arbetarpartiernas styrelser att samlas till en konferens den 12 september. Det gällde att handla snabbt.

I CGT:s konferens deltog representanterna för det socialistiska arbetarpartiet och bland dem även sådana, som kort efter var med om att konstituera det kommunistiska partiet. Vid tidpunkten för konferensen fanns det bara ett socialistiskt parti. Det motsatte sig varje samverkan med det syndikalistiska USI eller med anarkisterna, som vid denna tid hade starkt inflytande. Sekretären för det reformistiska metallarbetareförbundet talade för utbredning av aktionen. Deputeraden Modigliani förklarade, att ställningen ”är till den grad revolutionär, att det icke längre är möjligt att upprätthålla den kapitalistiska regimen”. Men det lyckades en politiker som Turati och en fackföreningsledare som d’Aragona att få representantskapet att sluta upp kring ”erkännandet av principen om fackföreningarnas kontroll över industrin” och det ”omedelbara sammankallandet av deputeradekammaren”, vilka två punkter också gillades av kommunisterna.

Detta beslut, som innebar ett återlämnande av fabrikerna och en avskrivning av aktionen, splittrade definitivt arbetareklassens sammanhållning. Av de 3 miljoner arbetare, som var organiserade, var inte stort mer än en miljon representerade på konferensen. För återlämnandet av fabrikerna röstade representanter för 600.000, för fortsatt kamp röstade representanter för 410.000, medan representanter för 94.000 avhöll sig från att rösta. Järnvägsmännens och transportarbetarnas organisationer var beredda att gå med i aktionen liksom självfallet hela USI. Vad som skulle varit en angelägenhet för de 3 miljonerna avgjordes av representanter för 1 miljon. Bara en femtedel av den organiserade massan, eller rättare dess representanter, uttalade sig mot en revolutionär aktion. CGT:s representantskap hade uppenbarligen sammankallats för att till varje pris förhindra en utveckling till social revolution och för att rädda den kapitalistiska regimen. d’Aragona medgav detta senare i ett yttrande: ”Det är vår stolthet att ha förhindrat utbrottet av revolutionen, som ytterlighetsmännen hade framprovocerat.”

Till följd av den situation, som nu hade skapats, var det svårt att göra något för utvecklandet av ockupationsrörelsen. Den av USI den 12 sammankallade konferensen kom visserligen till stånd, men representanterna för den reformistiska CGT förklarade sig kategoriskt ta avstånd från varje utvidgning av aktionen. Under dessa omständigheter ställde sig det socialistiska partiets representanter på samma ståndpunkt. Dessa politiska ledare kallade sig redan vid denna tidpunkt för kommunister. Den anarkistiska federationen, USI och representanterna för järnvägsmännen och transportarbetarna var för utvidgad aktion. Järnvägsmännens representanter förklarade sig trots CGT:s beslut beredda att rycka in i kampen, om Socialistiska partiet ville delta i rörelsen och

bära sin del av ansvaret. De socialistiska representanterna vägrade emellertid att ansluta sig. Massorna såg sig således övergivna såväl av de reformistiska fackföreningsledarna som av sina politiska ledare.

Från partipolitikernas sida, först och främst från kommunisternas, gjordes gällande, att arbetarna icke var tillräckligt starka, inte tillräckligt beväpnade för att kunna stå emot den statliga motoffensiven. Så var emellertid inte förhållandet.

Arbetsministern, Labriola, en revolutionär socialist som övergått till reformismen, förklarade i en intervju till Le Matin i Paris, att regeringen var oförmögen att behärska revolutionen, då den ansåg arbetarna väl beväpnade och oövervinnliga. Och när man några dagar efter återtagandet angrep regeringschefen Giolitti i senaten, förklarade han: ”Vet ni, i vilken avgrund edert land hade störtats, om jag hade använt mig av den väpnade makten?” Denne gamle politiker, som kände arbetarklassen och förstod att uppskatta dess ekonomiska och insurrektionella kraft, var medveten om, att situationen allenast kunde övervinnas genom undvikandet av väpnat ingripande. Och han tillade: ”Jag hade förtroende till CGT. Ni ser, att den förtjänade detta förtroende.” Den kapitalistiska samhällsordningens regering satte sin lit till de reformistiska och politiska arbetarledarna. Den hade sett dem rädda den tyska kapitalismen efter 1918. Med fog räknade den på samma fientliga inställning mot socialismens förverkligande i Italien.

När arbetarna satt sig i besittning av fabrikerna, hade de beväpnat sig och starkt befäst fabrikerna och var beredda att motstå vilken attack som helst. Samtidigt hade man i många fabriker återupptagit krigsproduktionen av vapen och sprängämnen för att vara väl förberedd för ett effektivt försvar och till och med företa offensiva aktioner för att sätta sig i besittning av grenar av industri, transport och handel, ett besittningstagande som fortskred dag efter dag i stigande skala, tills den reformistiska landsorganisationens beslut kom och räddade det kapitalistiska samhället.

Ledningen av fabrikerna blev anförtrodd råd sammansatta av representanter från företagens olika avdelningar och verksamhetsgrenar. Dessa representanter valdes bland de i tekniskt avseende mest kompetenta. Dessa råd tog itu med att utse tekniska arbetsledare för verksamheten i dess helhet. I många fall stegrades produktiviteten och i många fall upptog man produktion av nya alster. Man tillverkade stora flygmaskiner, man sjösatte skepp och man fullbordade de mest komplicerade arbeten. Men i allmänhet rådde brist på tekniker och kontorspersonal, en brist som sannolikt i betydande grad skulle avhjälpas, om aktionen hade fått en generell omfattning, då en större del av den teknis-